

ומבאר את הגמרא את הקושיה:

דסלקא דעתך של המקשה, דנזירות הרבה קביל עליה. (14)

כלומר, המקשה שהקשה קושיא זו, סלקא דעתיה שתירוצו של רבי יוחנן הוא גם לדעת חכמים, שאם לחרדל נתכוין הרי הוא חייב הרבה נזירות ולא נזירות אחת ארוכה. ולפי דעתם נמצא, כי לאחר שינהג נזירות אחת שהוא חייב בה ממה נפשך, יכול הוא לגלח ולצאת מידי נזירותו, כי אפילו אם נזירות הרבה קיבל עליו, מגלח הוא בסוף שלשים, ויוצא מידי נזירות ראשונה —

ומאחר שכבר יצא מידי נזירות, אין כל חילוק בינו לבין מי שלא נהג נזירות עד עתה כלל. וכשם שבכרי אנו אומרים אליבא דרבי יהודה שאינו חייב לנהוג בנזירות, כיון שספיקו חמור מודאו, אף כאן יש לנו לומר כן.

ומשנינו: אין לומר כמו שהבין המקשה את תירוצו של רבי יוחנן, שהוא אליבא דחכמים, הסוברים אף אם נתכוין למלוא הבית חרדל, אינו חייב בנזירות אחת ארוכה, אלא בהרבה נזירות.

אלא, כך אמר רבי יוחנן:

רבי יהודה — סבר לה כרבי. (1)

דתנן במשנתנו: **רבי אומר: אין זה, האומר "הריני נזיר כשער ראשי", מגלח אחת לשלשים יום, משום שאין כאן קבלת נזירות הרבה. ואיזהו שמגלח אחת לשלשים יום? — האומר: הרי עלי נזירות כשער ראשי, וכעפר הארץ, וכחול היב.**

ולשיטת רבי, הוא הדין אם אמר "הריני נזיר כמלא הקופה", אין זו קבלת כמה נזירות אלא נזירות אחת.

ומקשינו: **ורבי יהודה, מי סבר לה כרבי? וכי אכן סובר רבי יהודה כרבי?!**

והתנן במשנתנו: האומר "הריני נזיר כמנין ימות החמה", אמר רבי יהודה: **מעשה היה, וכיון שהשלים, מת.**

אי אמרת בשלמא לדעת רבי יהודה, נזירות הרבה קביל עליה, היינו טעמא ד"כיון דהשלים, מת". ניחא לשון המשנה "כיון שהשלים, מת".

אלא, אי אמרת שרבי יהודה סובר כרבי, וחדא נזירות ארוכה לשנה קביל עליה, כאשר הוא לדעת רבי, שהרי לא אמר "הרי עלי נזירות" —

מי הוא השלמה כלל?! (2)

אם ייטמא לא יוכל להביא אשמו כי שמא אינו נזיר, ואף שאינו מפסיד כלום, כי בלאו הכי נזירות ארוכה צריך הוא לנהוג, מכל מקום אין רצונו לחסר מצוה [והביא כעין זה מתוספות נדרים יט ב, ראה שם].

2. יש שפירשו את סברת הגמרא מדין "חזקה דמעיקרא", והיינו, כי מאחר שודאי נוהג הוא

14. לשון נזיר משונה.

1. משמע כי אף לפי רבי ספיקו חמור מודאו [שאם לא כן הרי פשיטא שלרבי צריך להחמיר מספק ואפילו לרבי יהודה], אף שבין מספק ובין אם היה ודאי שנתכוין לנזירות אחת ארוכה, אינו יכול לגלח לעולם.

וביאר החזון איש [קלח ד ד"ה ויש], שבספק

הרי שלדעת רבי יהודה אף שלא אמר "הרי עלי נזירות" אינו מונה נזירות אחת ארוכה, כרבי, אלא כמה נזירות כחכמים; והאיך אתה אומר שרבי יהודה סבר לה כרבי?!³

ומשינין: האומר "מנין" שאני, שאף אם לא אמר "הרי עלי נזירות", הרי זה מונה נזירות הרבה, כמנין אותו דבר שדיבר עליו.

ואכתי מקשינן: ומי שאני ליה לרבי "מנין"?

וכי רבי — שלדעתך רבי יהודה סובר כמותו — מחלק בין האומר מנין למי שאינו אומר מנין, וכאשר אתה אומר לדעת רבי יהודה!?

והתניא בברייתא, שלדעת רבי אף כשאמר "מנין" אין דבריו מתפרשים להרבה נזירות, כל שלא אמר "הרי עלי נזירות":

דתניא: האומר: "הריני נזיר כמנין ימות החמה", הרי זה מונה נזירות הרבה כמנין ימות החמה [שנת חמה] דהיינו שס"ה יום.

מה שייך לומר "כיון שהשלים, מת"? שהרי לשון זה משמע שקיבל עליו להתנהג בנזירות למשך זמן ארוך, וכשגמר להשלים, מת. אבל אם נזירות אחת קיבל עליו כמנין ימות החמה, ובשנה אחת סיים נזירותו, לא נופל על זה הלשון "כיון שהשלים, מת".⁽³⁾

ועוד תיקשי על תירוצו של רבי יוחנן: מי סבר לה רבי יהודה כרבי?!⁴

והא תניא: רבי יהודה אומר:

האומר: הריני נזיר מנין הילקטי קיין⁽⁴⁾ [תילים תילים של תאנים העומדות ליבש]⁽⁵⁾

—

והאומר: הריני נזיר מנין שבילי שמיטה [בשמיטה כשאין השדות זרועות, הולכים בה בני אדם ורבים השבילים בה] —

הרי זה מונה נזירות הרבה כמנין הילקטי קיין, וכמנין שבילי שמיטה.

ובביאור הענין כתב החזון איש באופן אחר, והאריך בזה, ראה שם.

3. לשון התוספות הוא: "היינו טעמא, דכיון דהשלים מת, כלומר נראה נופל בו לשון השלמה שהרבה נזירות שחייבוהו חכמים כיון שהשלים אותם מת. אלא אי אמרת חדא נזירות ארוך קביל עליה, מי הויא השלמה כלל, פירוש: מי שייך ביה לשון השלמה כלל". וכוונת דבריהם נראה כפי שנתבאר בפנים, וראה "ארזי הלכנון" אות קסח.

4. "קיין" לשון קציעות הוא.

5. ראה מה שכתב ר' עזריאל בשיטה מקובצת,

בנזיר, ויש לך ספק אם יצא מידי נזירותו "העמד נזיר על חזקתו", שלא יצא מידי נזירות.

ואולם כל זה אינו אלא לפי דעת רבי, שאנו מסתפקים שמא לא יצא מידי נזירותו. אבל לפי דעת חכמים שודאי הוא שאינו עומד בנזירותו הקודמת, אלא ספק הוא שמא נתחדש עליו נזירות חדשה, לזה אין מועיל מה שהיה עומד עד עתה בנזירותו [וברש"ש דימה זה לדין "אין מחזיקין מאיסור לאיסור"]. כך פירש השיטה מקובצת בשם רבינו עזריאל, וכן כתב הרש"ש, וכן הביא ב"ארזי הלכנון" אות קסה בשם תשובות בית דוד סימן כד.

אבל בחזון איש [קלז ד] כתב שלא שייך כאן חזקה, כי אין חזקה ראשונה מכרעת שיהא נזיר לעולם, שלא מצינו חזקה כי האי גוונא.

"הריני נזיר מאה שנה", אפילו אמר "אלף שנים", אין זה נזיר עולם שיכול להקל שערור מזמן לזמן, אלא נזיר לעולם, שאינו מיקל ראשו לעולם.

תנו רבנן: האומר: "הריני נזיר ואחת", הרי זה מונה שתיים.

ואם אמר "הריני נזיר ואחת, ועוד" הרי זה מונה שלש נזירויות.

הוסיף ואמר "הריני נזיר ואחת, ועוד, ושוב", הרי זה מונה ארבע נזירויות.

ומקשינן: פשיטא! ?

ומשנינן: "ושוב" איצטריכא ליה.

כי מהו דתימא "ושוב" אין פירושו עוד נזירות אחת, אלא שינהג נזירות שוב כי כולחו, כמספר הנזירויות שכבר קיבל, והויא ליה שית נזירויות. דהיינו, שלש קודם שאמר "ושוב", ושלש נוספות על ידי שאמר "ושוב", הרי כאן שש.

קא משמע לך דלא, שאין "ושוב" מוסיף אלא רק נזירות אחת.

תנו רבנן: האומר "הריני נזיר" —

סומכוס אומר: אם אמר "הריני נזיר הן" [שהוא "אחת" בלשון יין] הרי הוא נהג נזירות אחת.

"הריני נזיר דיגון" [שתים בלשון יין], נהג שתיים.

הריני נזיר טריגון" נהג שלש, שכך הוא משמעה של מילה זאת בלשון יין.

ואם אמר: "הריני נזיר כמנין ימי הלבנה", מונה נזירויות כמנין ימי הלבנה [שנת לבנה], דהיינו שנ"ד יום.

רבי אומר: הרי זה נוהג נזירות שנה אחת בלבד — חמה או לבנה, כפי שאמר. עד שיאמר: "נזירות עלי כמנין ימות החמה, וכמנין ימות הלבנה", כי אז אף לרבי נהג הוא הרבה נזירויות.

הרי שלרבי, אף כשאמר "מנין" אינו נהג אלא נזירות אחת ארוכה, כיון שלא אמר "נזירות עלי כמנין", ואיך אמרת שרבי יהודה כרבי סבירא ליה! ?

ומשנינן: רבי יהודה, סבר לה כוותיה דרבי בחדא, ופליג עליה דרבי בחדא.

סבר לה כוותיה דרבי בחדא, בכך שנזירות אחת קביל עליה אם לא אמר "הרי עלי נזירות", ולא אמר "מנין".

ופליג עליה דרבי בחדא, דאילו רבי יהודה שני ליה בין אמר "מנין" ללא אמר מנין, כי כשאמר "מנין", מודה הוא לחכמים שהרבה נזירות קיבל עליו.

ואילו רבי לא שני ליה "מנין", ובין כך ובין כך, כל שלא אמר "נזירות עלי", אינו נהג אלא אחת.

תנו רבנן [היא הברייתא שהובאה לעיל ז א]:

האומר: "הריני נזיר כל ימי חייו", שאין זו קיצבה היות ואינו יודע כמה ימי שני חייו, או שאמר "הריני נזיר עולם", הרי זה נזיר עולם.

ואם קצב את זמן נזירותו, אפילו אם אמר:

”טטרגון” [ארבע] — נוהג ארבע.

ארבע קירות וארבע זויות] מטמא בנגעים.

”פונטיגון [חמש] — חמש.

מאי טעמא?

ומביאה הגמרא ברייתא בענין נגעי בתים, שגם בה מופיעים מספרים אלו:

כי למטה, בפרשת נגעים, הוא אומר ”קיר קירות”, ולמעלה באותה פרשה הוא אומר ”קיר קירות”.

תנו רבנן: בית שהוא עגול ללא זויות, או שהיה בית דיגון [בעל שתי זויות בלבד], או טריגון [משולש], או פונטיגון [מחומש], אינו מטמא בנגעים [נגעי בתים].

כלומר: פעמיים אמר הכתוב בפרשת נגעי בתים ”קירות הבית” ולא ”קיר הבית”.

הרי כאן ארבע קירות, כדי ללמד שיהא הבית בן ארבע קירות לא פחות ולא יותר.

ורק בית שהוא טטרגון [בית סתם, שהוא בן

הדרן עלך כל כנויי